

Hus = Halls

Almanach

För Skott = Åhret

Efter J. Esu Christi Gødelse,

1740.

Utråknad

Ell **STOCKHOLMS** Meridian,

Swarjämte bifogas / förvtan de wan-
lige Uderråttelserna / ett kort utdrag
om Schåfferiers inrättningar.

Med Kongl. Maj:ts Nådigste Privilegio.

STOCKHOLM,

Erndt hos JOH. LAUR. HORRN, Kongl. Antiqu.
Archiv. Boftr.

Kort utdrag om Schäfferiens inrättningar.

Det bör utan gensägo hållas för en stor Skatt/
när ett Rike hafwer godt förråd på hwad/
som til des behof ärjorderas. Och som Färes
stidfelsn dertil ganska mycket bidrager/ hållt som Fär
icke allenast tjena til Föda utan också til Kläder/ ut-
om det at Länderne derigenom blifwa förbättrade;
Så har man icke hållit otienligt/ at derom gifwa
något bearep. Vppå åtskillige ställen här i Riket är
til Schäfferiens anläggande god anledning/ såsom
vppå Oland och Gotland/ en del af Elfsborgs och
Bohus/ Våhn/ Vpland/ Västergötland/ Halland/
Ståne/ med flera Orter/ warandes nästan utrolig
git/ hwad Riket kunde producera af Wll/ om man
allenast/ efter ett tagit lindrigt medium, wille cal-
culera 20. st. goda Fär på hwart helt Hemman/ då
man vppå 100000. hela Hemman/ som ungefärligen
i Smerige och Finland råtnas/ skulle beqwänligen
kunna hålla två millioner goda Fär. Af sådant med
flere omständigheter har man blifwit föränlåten at
gidra ett sammandrag/ af Herr Commercii-Rådets
Jonas Alströms utgifne Tractat om Fära=Stidfelsn,
tillika med flere andra observationer, samt sådant
hwar och en Hushållare härigenom til vnderråttelse
meddela.

1. 5. Färasfallet bör/ til fruktbarhets vnderhållan-
de/ byggas på en hög plats emot Middags/ Solen/
och wara i längd och bredd jämfat efter Färens myc-
kenhet/ så at de ei trängas. Vti Fära/ Huset bör
vara ett affångfel/ som kan flyttas til och ifrån
väggen/ hwilket tienar til Färens fasttagande/ at
hwarje 14. dagar vnderlöta om Fären ärv Sinka.
Vtom detta gidres andra små afdelningar för Lamb/
dräktiga Fär/ såsom ock Lamb. Men de sinka Fär
böra hållas särskilt. Krubban gidres låg och förses
med Häckar/ hwilke måste wäl fastbindas och wne
hållas. Häckarne böra ställas vprätt/ så at intet
Hö eller gräs kan falla på Fären och fastna i Wllen.
Gållwet bör sättas med slät sten/ något afföpande
til alla sidor/ eller ock om Hösten/ när Fären inta-
gas/ beläggas med dubbel tår/ äfwenwål så mycket
torr sand införes/ at den öfwer Gållwet ligger 1.
quarter diupt. Om Wintern bör Gållwet ei ränfas/
utan halm strös vnder Fären/ hwilket jämte Färens
renhet befordrar gödöslens förökande. På Färasfallet
bör gidras luftbåll/ at Wädret må genomspela/ ty
förmocken wärma förorsakar/ at Fären blifwa kin-
kige/ och gifwa sig för tidlden/ då de om Wintren
eller Wäbrtida utsläppas.

2. 5. Färaherdens egenskaper och syflor böra
wara. 1. At förstå Färens natur/ afwelsart/ sink-
domar

domar och läfedomar. 2. Ut med sin röst hålla Hiorden tillsammans / så at den ei skingras. 3. Icke stråma Fären med kassande / slående eller bullrade / utan wänja dem til at följa med spelande / siungande och läckande. 4. Wppå slättmarcken och beswänerligen wid skogen bdr han icke sitta / mycket mindre so wa / utan wara uppe och hafwa ett waksamt öga öfwer Hiorden / och derigenom förekomma willdiurs och tiufwars angripande. 5. Wäste Fären wänjas wid tv slags rop / nemligen ett som gifwer tillkänna / at de skola gå bort / och ett annat som ropar tillbaka dem som äro på orätt wäg. 6. Bdr han förekomma at Fären icke giöra skada uti andras Åker och Äng. 7. Skal han weta åttifilja de plazer / på hwilka han betar / efter rummets lägenhet / dagsidens och wäderlekens förändring. 8. I rättan tid gifwa dem dricka. 9. Icke förgiåta at gifwa dem salt / slete. 10. Hålla wack om natten omkring de i fällor inne stängde Får / och bewaka Hiorden med sina hundar / så at odiuren ingen skada giöra. 11. Tills at Fären ei lägga sig der wänt och orent är. 12. Wahrsamt omgås med fodret / at det spisar wt. 13. Förstå sig på klippningen och Wllens ränsande och sorterande, til klar / krusig / sträf och grof Wll &c. &c. En sådan Herde behöfswes icke wid hwart och ett hemman / utan kunde flera förena sig / at nyttia en Person /

waran:

warandes träffeligit tillfälle / at så lära hela denna wetenskapen / wid Högjentorp, af den Schaffer Herr Commercie - Rådet Alström insökrivit / hwilken til vnderrättelses meddelande härwittnar för hwar och en är redebogen.

3. 6. En Fårherde kan icke wäl sköta Hiorden ensam / utan behöfswes goda Hundar, til at waka / löpa och efterjaga samt bortdrifwa odiur: Och skola uti Brabant Hundarne wara så inrättade / at så snart Fåret lägger sig på en oren plats / springer han til och drager det up.

4. 6. Fårhiorden delas af Herdarne uti Får och Lamb / som består af Wädrar eller Baggar / Lactor eller Sdr / Gumsar eller Giäll-Baggar / Spå Lamb och Åhrs Lamb. Somlige Får klippas en gång / somlige två gånger om Åhret / det förra slagget är det bästa / efter som det gifwer både mera och bättre Wll än det senare: Doch är at märcka / at om Får / som böra klippas två gånger om Åhret / allenast en gång klippas / så förloras Wllen / i thy de släppa honom sielfwa. Wahr: Eddian bdr äfwen attas / emedan den är god och nyttig.

5. 6. Fären äro som bäst emellan det 2:dra och 7:de Åhret / och blifwa på 10:de Åhret odugelige til äfwel. Goda Fårs Känneteckn är at wara wida öfwer kroppen / och hafwa tiock / redig och len Wll / i

spunnet

synnerhet omkring buken / halsen och nacken / friska
och rödacktiga ögon / låga ben De hvita Får hållas
ock för bättre än andra / efter somullen kan antaga
alla Färgor. En Wådur bör hafwa en hwit hud
och ull / samtullen lång / len och tiock / stor och
lång kropp / bred och rund panna / stora friska ögon /
raf och kort näsa / lång / tiock swans / utan horn är
bäst / ty tackorne hafwa lättare födsel efter hornlösa
Wådrar. Utom des bör Wåduren icke hafwa några
swarta / röda eller bruna fläckar uti mund / gomor-
ne eller på tungan / så framt afwelen skal blifwa
hwit / hwilken är den bästa. En Wådur är icke tien-
lig at bestiga Fåren / förran på andra Åhr / och
duger til des han Alltwer 5. Åhr. Til godt Fåreslags
bibehållande / kunde de / som hafwa allenast 10. å
12. Får bespara en Bagges underhåll / och i des
ställe hoga honom när det behöfues. Tackan skal
hafwa lång vprätt hals / bred rygg / vara rund och
tiock öfver länderne / med tiock swants / len / lång
och tiock ull öfwer hela kroppen.

Continuation följer, wil GUD, måsta Åhr.

Solens Upp- och Nedergång til hwar tjonde dag hela åhret igenom / under åtskillige Polens högder i Sverige.

Följande Taffla är uträknad för Åhr 1750. som är
det andra efter Skott-Åhret: så at hon kan / utan
något märkeligit fel / så wäl til / som efter bemalte Åhr
en lång tid brukas. När man wil af denna uträknin-
gen sig betiena / så måste man weta Polens högd på
den ort man wistas / som kan finnas af Swenska Land-
Chartan ungefär / hälft så orter til sin Pol-Högd äro
ännu behöriigen med accurate Instrumenter determi-
nerade. Emedlertid / som här allenast kommer an på
hela grader, så kunna de som bo uti:

Öster- och Väster- Götthland / samt Bohus- Län
söka Solens Upp- och Nedergång på Tafflan wid 58.
grad. Polens högd.

Södermanland / Nerike och Wermland wid 59. gr.
Uppland / Wästmanland / Väster- Bergslagen /
Åland och Nyland wid 60. grad.

Dalarnes / Gestrifland / Södra delen af Helsingland
och Finland / wid 61. grad.

Norra- delen af Helsingland / Herredalen / Medel-
pad och Lawastland wid 62. grad.

Ångermanland / Jemtland / Sawolar och Norra
delen af Finland wid 63. grad.